

ВІДГУК

**офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента
Миськів Лесі Ігорівни на дисертацію Горбач Марти Іванівни
«Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права:
теорія і практика», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і
процес; фінансове право; інформаційне право**

1. Ступінь актуальності обраної теми

У теорії адміністративного права існує незначна кількість категорій, які використовуються в усіх без винятку сферах суспільного життя. Однією з таких категорій є «адміністративно-правовий статус». Практично не існує вченого-адміністративіста, практика-юриста чи публічного чиновника, який би не застосовував його у своїй діяльності. Адже всі неоднорідні суб'єкти суспільних відносин мають свій, притаманний лише їм суспільний статус. Не існує двох абсолютно однакових осіб не тільки за фізіологічними, а й за суспільними ознаками. Кожна людина є фізіологічно й суспільно унікальною, а стосовно об'єднань осіб (юридичних осіб) узагалі не може йтися про будь-яку тотожність між ними. Кожна особа має свої індивідуальні права, свободи, приватну власність, займається специфічною корисною працею та має різну кількість суб'єктів права, які взаємодіють з нею.

Таким чином, скільки є фізичних і юридичних осіб, стільки існує і їх суспільних індивідуальних статусів. Як відомо, право є універсальним мірилом регулювання суспільних відносин, яке встановлює загальні правила поведінки. Таке широке трактування розуміння правового статусу суб'єктів права може призвести до правозастосовної безвиході, оскільки в державі буде визначатися значна кількість різних правових статусів. Кожен із них має бути чітко теоретично й практично визначений та законодавчо прописаний, адже від цього напряду залежить забезпечення прав, свобод і законних інтересів фізичних чи юридичних осіб. Невизначеність змісту адміністративно-правового статусу, його поверхове розкриття в цій сфері спричиняють несприятливі наслідки для громадян і держави.

Викладені аргументи переконують в актуальності та своєчасності дисертації на тему «Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права: теорія і практика», що в умовах не якісного забезпечення прав та свобод громадян є комплексним та вагомим науковим дослідженням.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота характеризується системним підходом до предмету дослідження. Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що містять 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Структура повністю відповідає цілям і задачам дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені авторкою. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також критичним аналізом наявних літературних джерел юридичного та методологічного спрямувань.

Ознайомлення із науковим дослідженням дає підстави стверджувати, що основні положення і висновки, які виносяться здобувачем на захист, мають відповідний ступінь наукової новизни. Підґрунтям цих обґрунтованих та достовірних висновків, які доповнюють існуючі позиції науковців або повному надають вирішення існуючих проблем.

Слід відзначити обґрунтованість наведених дисертантом висновків, які базуються на грамотному використанні сукупності методів і прийомів наукового пізнання. Діалектичний метод застосовано для формування наукової новизни, а саме для розроблення засад теорії адміністративно-правового статусу суб'єктів права; системний метод – для теоретичного дослідження адміністративної відповідальності та аналізу зарубіжного досвіду; методи аналізу й синтезу – для формування основоположних складових адміністративно-правового статусу суб'єктів права; метод дедукції – при здійсненні аналізу загальноприйнятих правових явищ та їх

систематизації від загального до окремого; метод індукції – для формулювання нових кількісних та якісних положень дослідження; метод класифікації – для формування нових наукових положень; формально-догматичний – у процесі аналізу вітчизняного й зарубіжного законодавства; метод порівняльного законодавства – для використання позитивного досвіду зарубіжних країн та визначення способів, за допомогою яких його буде втілено у вітчизняну державну систему; метод правового прогнозування – під час формування теорії адміністративно-правового статусу суб'єкта права.

Справляє позитивне враження джерельна база роботи, крім того, включені до списку використаної літератури, насамперед зарубіжної, свідчать про ґрунтовне опрацювання проблеми, і високий рівень наукової підготовки дисертантка, його наукову зрілість.

У вступі здійснюється обґрунтування вибору теми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, надано відомості щодо їх упровадження та апробації, а також щодо кількості публікацій, у яких відображено основні положення дисертаційного дослідження.

У першому розділі дисертаційної роботи «Теоретико-правові засади адміністративно-правового статусу суб'єктів права» дисертантка визначила межі дослідження та суб'єктів, які підлягають до розгляду в даній проблематиці.

Другий підрозділ «Елементи адміністративно-правового статусу суб'єктів права» розкриває основні та додаткові елементи адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права, зокрема права, обов'язки та адміністративну відповідальність.

Особливої уваги, слід приділити третьому розділу «Удосконалення адміністративно-правового статусу суб'єктів права» в якому на основі

зарубіжного досвіду сформовано пропозиції щодо вдосконалення законодавства в аналізованій сфері.

Завершується робота досить розгорнутими висновками, у яких здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права, що втілилось у відповідну теорію, яка розв'язує важливу науково-прикладну проблему в галузі адміністративного права й може бути використана з метою визначення адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права та їх якісного забезпечення прав та свобод.

Виходячи з аналізу основної частини дисертації, мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею.

3. Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання

Результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною значущістю. Вони можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – для подальшого теоретичного визначення адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права;
- правотворчості – щодо вдосконалення чинного законодавства у зазначеній сфері;
- навчальному процесі – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право України» та «Адміністративна відповідальність суб'єктів адміністративного права», при підготовці відповідних підручників, навчальних посібників, конспектів лекцій.

4. Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну.

По-перше, дисертанткою визначено поняття адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права як сукупності філософсько-правових чинників його виникнення та припинення, правових статичних правил, потенційної взаємодії з іншими суб'єктами й об'єктами права, що здійснюється на основі норм адміністративного права з метою забезпечення прав, свобод та/або законних інтересів за умови недопущення створення передумов щодо порушення загальноновизнаних цінностей інших суб'єктів права (С. 41).

По-друге, цінним в теоретичному та прикладному аспектах є виявлення основних, невід'ємних елементів адміністративно-правового статусу, якими є адміністративні права та обов'язки, а всі інші елементи, такі як правосуб'єктність, правове становище, повноваження, гарантії компетенція, адміністративна відповідальність, юридичне явище, стосуються динаміки адміністративного права, іншими словами – є адміністративними інструментами права та не можуть бути віднесені до загальної складової адміністративно-правового статусу суб'єкта адміністративного права, але можуть бути додатковими (С.78).

По-третє, авторкою розроблено засади теорії адміністративно-правового статусу суб'єктів права, які полягають у сукупності висновків, що відображають відносини і зв'язки між явищами адміністративно-правового статусу суб'єктів права у вигляді інформаційної наукової моделі, до складових якої належить система статичного стану суб'єкта адміністративного права з ключовими, основними та додатковими елементами (С. 170).

Отже, елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

***5. Повнота викладу наукових положень,
висновків і рекомендацій в опублікованих працях***

Основні положення та результати дисертації відображені в семи наукових статтях, із них дві – в іноземних виданнях та трьох тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Таке представлення результатів наукової роботи є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам МОН України та Порядку присудження наукових ступенів. Зазначені публікації повною мірою висвітлюють основні наукові положення дисертації. Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбувалася апробація дисертаційного дослідження, характер статей дисертантки, в яких відображено положення дисертації і результати проведених досліджень, повною мірою вказують, що дисертація пройшла належну апробацію та є самостійною науковою працею, що має завершений характер.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що ставляться МОН України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

6. Дискусійні положення і зауваження по дисертації

1. На С. 61 дисертації, авторка не обґрунтовує позицію, щодо правосуб'єктності адміністративних суб'єктів права. Виникає питання чому правосуб'єктність не можна включити до складової адміністративно-правового статусу суб'єктів адміністративного права? Права та обов'язки є основою їх адміністративно-правового статусу, однак без здатності виступати учасником адміністративно-правових відносин, суб'єкт адміністративного права не може вважатися повноцінним у сфері суспільних правових відносин.

2. На С. 100 здобувачка аналізує адміністративні права і обов'язки та зазначає про те, що їх категорично не можливо розглядати в комплексі адміністративно-правового статусу. Таке твердження є не вірним, адже відповідно до теорії держави та права адміністративно-правовий статус визначається як сукупність прав і обов'язків.

3. Не можна погодитися із точкою зору авторки, висловленої у підрозділі 2.3 «Адміністративна відповідальність як елемент адміністративно-правового статусу суб'єктів права», де зазначено що державні службовці можуть нести лише дисциплінарну відповідальність, хоча потрібно було вказувати ще й про спеціальну адміністративну відповідальність.

4. У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід визначення адміністративно-правового статусу суб'єкта права» не було використано судових прецедентів, які траплялися в зарубіжних країнах та які є основою розгляду адміністративних судових справ.

5. На С. 133 дисертантка аналізує адміністративні обов'язки публічного суб'єкта адміністративного права. Потребує уточнення чому саме обов'язки а не права, прийнято вважати «стрижнем правового статусу».

7. Висновки

Дисертаційна робота на тему «Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права: теорія і практика» виконана вперше і поглиблює існуючі знання юридичної науки, а саме є суттєвим внеском до теорії адміністративного права і процесу.

Дисертація є завершеною, самостійно підготовленою кваліфікаційною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані та практично цінні результати, що вирішують важливе наукове завдання.

Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладу в опублікованих працях повністю відповідають вимогам МОН.

Отже, дисертаційна робота на тему «Адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративного права: теорія і практика», представлена на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її авторка – Горбач Марта Іванівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

завідувач кафедри міжнародного права

та порівняльного правознавства

Київського міжнародного університету,

доктор юридичних наук, доцент

Л.І. Миськів

Кривоша А.В.